Stuk **1115** (2006-2007) – Nr. 1

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2006-2007

26 februari 2007

HOORZITTING

over de studie 'The Economy of Culture in Europe'
gemaakt in opdracht van de Europese Commissie

VERSLAG

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door de heer Stefaan De Clerck

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Dany Vandenbossche.

Vaste leden:

de heren Erik Arckens, Johan Deckmyn, Werner Marginet, mevrouw Marie-Rose Morel, de heer Jurgen Verstrepen;

de heren Carl Decaluwe, Stefaan De Clerck, Steven Vanackere, Johan Verstreken;

mevrouw Els Robeyns, de heren Dany Vandenbossche, Jo Vermeulen;

de dames Margriet Hermans, Laurence Libert, de heer Herman Schueremans.

Plaatsvervangers:

de dames Hilde De Lobel, Marijke Dillen, de heren Pieter Huybrechts, Freddy Van Gaever, Frans Wymeersch;

de dames Vera Jans, Sabine Poleyn, Tinne Rombouts, de heer Johan Sauwens;

de heer Bart Caron, mevrouw Michèle Hostekint, de heer André Van Nieuwkerke;

mevrouw Patricia Ceysens, de heren Marnic De Meulemeester, Sven Gatz.

Toegevoegde leden:

de heer Jos Stassen;

de heer Jan Loones.

INHOUD

Blz.

I. UITEENZETTING DOOR DE HEER XAVIER TROUSSARD, AFDELINGSHOOFD CULTUUR, DG CULTUUR VAN DE EUROPESE COMMISSIE 4

II. UITEENZETTING DOOR DE HEER LORIN PARYS, ALGEMEEN DIRECTEUR VAN FLANDERS DISTRICT OF CREATIVITY, EN MEVROUW ISABELLE DE VOLDERE, SENIOR ONDERZOEKER VAN VLERICK LEUVEN GENT MANAGEMENTSCHOOL 5

III. VRAGEN VAN DE COMMISSIELEDEN EN ANTWOORD VAN DE SPREKERS 6

IV. UITEENZETTING DOOR MEVROUW ILONA KISH, SECRETARIS-GENERAAL VAN HET 'EUROPEAN FORUM FOR ARTS AND HERITAGE' 9

V. UITEENZETTING DOOR DE HEER HUGO DE GREEF, SECRETARIS-GENERAAL VAN EUROPEAN FESTIVALS ASSOCIATION 11

VI. UITEENZETTING DOOR DE HEER STEF CONINX, DIRECTEUR MUZIEK-CENTRUM VLAANDEREN VZW 12

VII. VRAGEN VAN DE COMMISSIELEDEN EN ANTWOORD VAN DE SPREKERS 13

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media organiseerde op 8 februari 2007, en dit in samenwerking met de Dienst Europa van het Vlaams Parlement, een hoorzitting over de studie 'The Economy of Culture in Europe'. Deze studie werd gemaakt in opdracht van de Europese commissie.

I. UITEENZETTING DOOR DE HEER XAVIER TROUSSARD, AFDELINGSHOOFD CULTUUR, DG CULTUUR VAN DE EUROPESE COMMISSIE

De heer Xavier Troussard: De studie The Economy of Culture in Europe werd gemaakt in opdracht van de Europese Commissie door KEA European Affairs, een onafhankelijk orgaan. Het eerste motief voor de studie was het ontbreken van statistische gegevens over het economische gewicht van de culturele sector. Het is voor eerst dat hier een omvattende studie werd uitgevoerd over de bijdrage van cultuur aan de economie. Het is meteen ook een goed instrument om het bewustzijn over de economische potentie van cultuur te vergroten.

De eerste uitdaging was natuurlijk om uit te maken waarover we het hebben als we over cultuur spreken. Er zijn namelijk honderden definities. Wij kozen daarom voor een pragmatische benadering. Alle activiteiten in de culturele en creatieve sector worden gevat in drie concentrische cirkels. De kern wordt gevormd door de beeldende kunsten, de podiumkunsten en het erfgoed. In de tweede cirkel vindt men de zogeheten cultuurindustrieën zoals de audiovisuele media en de uitgeverij, in de derde de creatieve industrieën die zich onderscheiden van de tweede, zoals vormgeving en architectuur. In de studie worden voorts verbanden gelegd tussen deze drie en verwante activiteiten zoals ontwikkelingen in de IT-sector.

Uit de studie komen de volgende boodschappen als belangrijkste naar voren. De eerste is dat cultuur als economische sector veel groter is dan velen denken. Daarnaast zijn er ook een aantal onrechtstreekse bijdragen op het vlak van innovatie, wat cruciaal is voor de competitiviteit. Investeren in cultuur leidt ook tot input in sociale en economische ontwikkelingen.

In de wereldeconomie doet de culturele sector het goed. Zijn aandeel groeit. Om te beginnen is de sector een belangrijke werkgever. In de hele EU verschaft hij werk aan 5,8 miljoen mensen, wat neerkomt op 3,1% van de werkgelegenheid. Bovendien groeit het aantal banen, terwijl dat in de economie als geheel daalt. Daar komt nog bij dat de sector zelf ook veel sneller groeit dan andere economische sectoren als chemie bijvoorbeeld. In 2003 was hij goed voor 2,6% van het bruto gemeenschapsproduct. De culturele sector is ook groter dan een andere sector die altijd beschouwd wordt als voorhoede van de Europese competitiviteit, met name de ICT-productie.

De studie heeft voorts onderzocht welke bijdragen de sector levert aan de sociale en territoriale cohesie. De eerste is verbonden met het Europese project zelf. Investeren in de Europese samenwerking op het vlak van cultuur draagt bij het gevoel bij Europa te horen en aan de ontdekking van de rijkdom van onze diversiteit en ons gemeenschappelijke erfgoed.

Daarnaast is er ook een rechtstreekse bijdrage aan de ontwikkeling van andere sectoren. Wat zouden de ICT- en interneteconomieën betekenen zonder de input van de culturele sector? Verder wijst de studie ook uit dat de culturele sector een cruciale rol speelt in de ontwikkeling op regionaal en lokaal niveau. Hij draagt fundamenteel bij tot de aantrekkelijkheid van regio's en steden.

Cultuur is bovendien de voedingsbodem van creativiteit, die de basis vormt van elke vorm van maatschappelijke en economische vernieuwing. De sector zal daarom in de komende jaren een belangrijke rol spelen in het behoud van de competitiviteit van Europa. Cultuur is dus een centrale component voor de implementatie van de Lissabonstrategie, maar dat betekent dat een adequate strategie nodig is om die potentie waar te maken.

Een aantal gebieden waarin dat kan plaatsvinden worden in de studie aangeduid. Zo is er nood aan gegevensmateriaal, niet alleen statistisch maar ook over beste praktijken en trends. De Lissabonstrategie erkent wel de bijdrage van het onderwijs, maar de culturele sector kan nog beter geïntegreerd worden. We staan nog maar aan het begin van de erkenning van zijn bijdrage. Er zijn ook structurele hervormingen nodig om meer interactie te creëren tussen de mensen uit de culturele sector en degenen die beslissingen nemen in andere sectoren. De studie pleit tot slot ook voor de ontwikkeling van impact-assessment voor de sector, zodat men de voortgang kan meten.

In de studie staan ook nog een paar concrete aanbevelingen. Zo wordt er sterke nadruk gelegd op creativiteit in de zakenwereld. Ook moet de interne markt versterkt worden voor creatieve mensen, producten en diensten. Het gaat daarbij om vrij verkeer maar ook om de impact van interne markt op de culturele

diversiteit. Evenwicht tussen beide is wenselijk. Verder moet de band versterkt worden tussen de creatieven en de beheersing van nieuwe technologieën.

Ook inzake structurele hervormingen staan concrete voorstellen in de studie zoals de ontwikkeling van een 'one stop'-shop, aangezien nu nog geen dienst bestaat die verantwoordelijk is voor het geheel van de culturele en creatieve industrieën. Zo zijn de traditionele culturele sector en de audiovisuele media verspreid.

Hoe past de studie in de agenda van de Commissie op het vlak van Cultuur, die verder gaat dan alleen economie? Tijdens de laatste zomer werd overleg op gang gebracht over alle aspecten van cultuur als geheel. Er wordt daarover een mededeling voorbereid, ook op grond van de studies die in uitvoering zijn, die zal aangenomen worden tijdens de volgende lente. Daarin zal de centrale rol van cultuur in het Europese project worden bevestigd, zowel politiek als wat de Lissabonagenda betreft. Op grond van die doelen worden objectieven geformuleerd die de lidstaten en de culturele sector kunnen delen. Daartoe zijn nieuwe kaders nodig van samenwerking met de sector en tussen de lidstaten. Het komt erop aan de krachten te bundelen met respect voor het subsidiariteitsbeginsel.

II. UITEENZETTING DOOR DE HEER LORIN PARYS, ALGEMEEN DIRECTEUR VAN FLANDERS DISTRICT OF CREATIVITY, EN MEVROUW ISABELLE DE VOLDERE, SENIOR ONDERZOEKER VAN VLERICK LEUVEN GENT MANAGEMENTSCHOOL

De heer Lorin Parys: Flanders DC is opgericht op initiatief van de Vlaamse Regering en meer bepaald mevrouw Ceysens. Het is een vzw met een heel brede raad van bestuur, die samenwerkt met Vlerick Leuven Gent Managementschool voor de ontwikkeling van kennis rond ondernemingscreativiteit. Onze acties worden goed onderbouwd door studiewerk van Vlerick. Naast onderzoek en opleiding doen wij aan sensibilisering en internationale samenwerking zowel binnen als buiten Europa, steeds met als focus ondernemingscreativiteit.

Flanders DC heeft de ambitie om mee te helpen aan de ombouw van Vlaanderen, dat na de tweede oorlog een economie met factorgedrevenheid was dankzij de lage kosten, en later op efficiëntie mikte, naar een economie die gestoeld is op innovatie. Mensen willen immers betalen voor een product waaraan een meerwaarde is toegevoegd. De creatieve industrie is daarvan een voorbeeld, maar niet het enige.

Mevrouw Isabelle De Voldere: De plotse aandacht voor de creatieve industrie komt voort uit de veel sterkere groei van die sector dan andere delen van de economie. Mensen gaan immers zoeken naar producten die meer zijn dan alleen functioneel en ook een beleving meegeven. Blijkbaar willen mensen 14 dollar betalen voor een vliegenmepper van Philippe Starck terwijl ze een andere en even goede voor minder dan een euro kunnen kopen. Om die symbolische meerwaarde te geven aan zijn producten doet de niet creatieve sector steeds meer een beroep op de creatieve. Daarnaast neemt ook de directe vraag naar creatieve producten toe omdat de vrije tijd en het inkomen toenemen.

Flanders DC onderzocht of dit fenomeen zich ook in Vlaanderen voordoet. Wij begonnen met een omschrijving van de creatieve industrie, waarvoor tot nu toe immers geen standaard bestaat. Het gaat voor ons om de sector die met creativiteit omspringt als grondstof voor het productieproces en niet alleen voor marketing of organisatie. De creatieve industrie blijkt op grond van die definitie uit zes sectoren te bestaan: mode, architectuur en vormgeving, muziek, beeldende, audiovisuele en podiumkunsten. De creativiteit vindt men op het einde van het productieproces terug als symbolische meerwaarde die aan producten en diensten een unieke en persoonlijke waarde geeft.

Ik geef een concreet voorbeeld van dit schema. In de filmindustrie begint men met een script, waarin de auteur al zijn creativiteit heeft gestopt. De regisseur gaat ermee aan het werk door o.a. de keuze van de acteurs, de lichtinval en het decor. Zo zet hij het script naar zijn hand. In de montagestudio wordt opnieuw een belangrijke stempel gedrukt op het uitzicht van de film. En ten slotte komt hij op de markt waar hij kan vertoond worden via uiteenlopende kanalen (mega-bioscoop, kleine alternatieve bioscoop, dvd enzovoort). Elk kanaal levert de consument een andere ervaring op.

We kunnen de verschillende actoren, de bedrijfstakken, indelen in een schema met twee assen, de bijdrage aan de symbolische meerwaarde en de marktgerichtheid. De samenwerking van de verschillende strategische groepen is kenmerkend voor de creatieve industrie. Naargelang de plaats ten opzichte

van deze assen onderscheiden wij de kern van de creatieve industrie, de culturele en de ondersteunende creatieve industrie.

Een voorbeeld van de eerste vormen de platenmaatschappijen in de muziekindustrie. Zij dragen fel bij aan de symbolische meerwaarde maar zijn ook grotendeels marktgericht. De tweede groep wordt vooral gevormd door de scheppende kunstenaars, die uiteraard bijdragen aan de symbolische meerwaarde maar voor hun inkomen vaak niet afhankelijk zijn van de markt. De derde strategische groep wordt gevormd door de bedrijven zoals distributie en handel, die niet bijdragen tot de symbolische meerwaarde.

Voor een succesvol proces moeten de drie groepen, die met een uiteenlopende blik naar de markt kijken, samenwerken. De spanningen die dat kan meebrengen, zijn typisch voor de creatieve industrie.

De heer Lorin Parys: Het aantal werknemers in de kern is vrij indrukwekkend met 22.500 arbeidsplaatsen in Vlaanderen en een toegevoegde waarde van meer dan anderhalf miljard euro. Met een verbrede definitie komen we op respectievelijk 55.500 en 4 miljard euro. In Vlaanderen is 1 op 70 banen en 2% van de toegevoegde waarde te danken aan de creatieve industrie.

De groeicijfers zijn nog spectaculairder. Tussen 1995 en 2003 zien wij een gemiddelde jaarlijkse banengroei van 1,5% in de creatieve industrie in Vlaanderen en Brussel, terwijl de gehele economie niet aan 1 procent komt. Voor het Vlaamse Gewest alleen komen we zelfs op een banengroei van 3%, terwijl dat van de totale economie slechts een vijfde bedraagt.

Dat is goed, maar kan het nog beter? Wij keken naar het vergelijkbare Nederland en zien dat wij stranden op de helft van hun banengroei in de creatieve sector in 1996-2002. Vlaanderen kan dus beter.

Op pagina 93 van de studie vindt men de sectoren die het hardst groeien. Muziek is daarbij indrukwekkend met een groei van 35% in toegevoegde waarde op acht jaar en 12% inzake banen.

De creatieve industrie in Vlaanderen is in volle groei en nog niet matuur. Een aantal factoren wijzen op groeipotentieel. In 2004 spendeerden Vlaamse gezinnen gemiddeld 10 euro van een huishoudbudget van 100 euro aan producten uit de creatieve industrie, wat een heel belangrijk aandeel is.

Er zijn wel barrières voor die groei. Wij zetten er vier op een rij. De eerste is de nood aan vlotte samenwerking tussen de verschillende strategische groepen, ook in de traditionele sectoren, waar men bijvoorbeeld winst kan halen uit goed ontworpen distributiemateriaal. Verder is er nood aan zakelijke professionaliteit, wat in de praktijk vaak niet de sterkte is van de kunstenaar. In Vlaanderen werkt hij te weinig samen met mensen met kennis inzake bedrijfsmanagement en marketing en ziet zo winsten aan zijn neus voorbijgaan. Derde punt is de nood aan de voorlopig onbestaande definitie waardoor internatonaal vergelijkbare data ontbreken. Dat veld ligt nog open voor de verdere professionalisering van de sector.

Mevrouw Isabelle De Voldere: Ten slotte is het zo dat de overheid thans slechts een stukje van de creatieve industrie benadert. Zij beperkt zich immers tot de culturele creatieve industrie, terwijl ze oog moeten hebben voor alle ketens van de schakel. Het probleem is dat ze onder verschillende beleidsdomeinen thuishoren. Er is nood aan een totaalbenadering van de creatieve industrie. CultuurInvest is zeker een stap in de goede richting.

III. VRAGEN VAN DE COMMISSIELEDEN EN ANTWOORD VAN DE SPREKERS

De heer Stefaan De Clerck: Naar mijn gevoel is de creatieve economie een breed, horizontaal begrip. Het is niet zozeer een sector als wel een houding tegenover de gehele economie. Dat de culturele wereld bestaat is evident, maar elke leverancier van producten en diensten moet daarop aansluiting kunnen vinden.

Ten slotte kwam volgens mij de specifieke rol van de overheid, van lokaal tot hoger niveau, onvoldoende aan bod. Zij is nochtans de grote actor in de culturele dynamiek.

De heer Jo Vermeulen: Volgens mij past de overheid in het vierde deel van het schema, als niet marktgerichte ondersteuning.

Cultuur is een middel tot sociale integratie. De vraag is of dat een veronderstelling is of een feit. In welke mate speelt cultuur een segregerende rol? Culturele identiteit bouwt eerder muren dat het er neerhaalt.

Mevrouw Patricia Ceysens: Het is moeilijk om te zeggen dat je voor het ene of het andere gaat. We moeten duidelijk aangeven wat de rol is van de culturele industrie. De pit van de vrucht die de creatieve economie zou moeten zijn, wordt gevormd door een aantal vlaggenschepen zoals design en mode. De kunst bestaat erin vanuit de pit de hele vrucht te bevruchten

met de aanwezige concepten. Het is juist dat de hele economie in Vlaanderen een creatieve economie moet zijn, alleen zitten een aantal hardnekkige wetmatigheden en conservatieve reflexen in die economie. Daarnaast heeft de Vlaamse economie zich vooral gericht op prijsconcurrentie. De kunst bestaat erin de prijsconcurrentie te verlaten voor een creatieve economie die niet gedreven wordt door prijsconcurrentie. We mogen ons niet op de hele economie richten zonder vruchtbare pit. In de pit is de culturele economie sterk vertegenwoordigd. Dat biedt de mogelijkheid om de markt zijn werk te laten doen. Volgens mij is Vlaanderen op dit punt conservatief en is de weg nog lang.

De heer Lorin Parys: Flanders DC sluit zich aan bij wat de heer De Clerck zegt. We hebben bewust anderhalf jaar gewacht om een studie te schrijven die exclusief over de creatieve industrie gaat. We willen de creatieve economie immers niet vereenzelvigen met mode, design enzovoort. We willen creativiteit en innovatie in elk bedrijf. We willen de creativiteit en innovatie van elke Vlaming aanscherpen. Om dat verschil te benadrukken hebben we tot nu gewacht om iets te doen rond de creatieve industrie en zijn positie binnen de totale (creatieve) economie. Flanders DC voert daarom onderzoek naar ondernemingscreativiteit in alle sectoren en ontwerpt instrumenten die bijvoorbeeld in elk soort bedrijf kunnen ingezet worden. GPS voor ondernemingen is zo een voorbeeld van een tool om een innovatieproces te starten in heel traditionele en kleine bedrijven. We geven de trends aan die op ons afkomen en vragen bijvoorbeeld aan een bedrijf dat garagepoorten maakt hoe het daarmee zal omspringen. We focussen dus niet uitsluitend op de creatieve sectoren. We mogen de creatieve sectoren evenmin als iets afzonderlijks zien t.o.v. de rest van de economie. Door de samenwerking tussen de creatieve sectoren en de andere bedrijven die uiteindelijk de meerderheid vormen, wordt voor meerwaarde gezorgd.

Wat is de rol van de overheid? Wie een activiteit wil laten steunen moet nu subsidies aanvragen. Op die manier creëren we bedrijven en organisaties die van subsidies leven. Specifieke instrumenten gericht op bedrijfsondersteuning zoals CultuurInvest creëren groei. Subsidies zorgen ervoor dat de activiteit nooit groter zal worden dan de gekregen enveloppe. Durfkapitaal ter beschikking stellen voor ondernemers die een creatieve activiteit willen starten, creëert groeimogelijkheden. Het kan leiden tot succesverhalen zoals Studio100. De overheid moet het kader scheppen.

Mevrouw Isabelle De Voldere: De heer Vermeulen vroeg waarom de overheid geen deel uitmaakt van de vierde groep die niet bijdraagt en niet marktgericht is. Het schema is van toepassing op de industrie en alle actoren binnen het productieproces. De overheid is geen onderdeel van de creatieve industrie. De overheid is er bovendien ook voor de niet-creatieve industrie. De overheid schept het kader waarbinnen de economie speelt. De overheid is geen strategisch onderdeel van de creatieve industrie en zijn voortbestaan hangt er ook niet van af. Dit is voor de andere actoren wel het geval.

De heer Jo Vermeulen: Zijn er andere voorbeelden?

Mevrouw Isabelle De Voldere: Bijdragen tot de symbolische meerwaarde is een voorwaarde om subsidies te krijgen. Deze groep is dus uitgesloten. Er zijn geen ondernemingen die financiële overheidssteun krijgen zonder bij te dragen tot de symbolische meerwaarde. Om cultuursubsidies te ontvangen, moet men bijdragen tot de symbolische meerwaarde.

De heer Jo Vermeulen: In het schema is links onderaan ruimte gemaakt voor zij zonder symbolische meerwaarde. Rechts onderaan zou er dus ruimte moeten zijn voor het mecenaat. Ze hebben geen symbolische meerwaarde maar ondersteunen wel op niet-marktgerichte wijze.

De heer Stefaan De Clerck: Volgens de heer Parys moet de overheid een kader creëren. Het is zoals de auteur Richard Florida: hij somt de kenmerken op van een succesvolle creatieve regio, maar zegt niet hoe men er geraakt. Op welke manier kan de overheid het kader creëren om tot een creatieve regio te komen? Wat zijn de randvoorwaarden? Welke initiatieven moet de overheid prioritair nemen? Ik denk aan talen, publieke ruimte, architectuurbeleid en andere elementen die vanuit een publieke basisopdracht stimulerend kunnen zijn. We moeten dat op elk niveau definiëren: mondiaal, Europees, Vlaams en stedelijk.

Mevrouw Patricia Ceysens: De heer Florida zegt wel wat we moeten doen: inzetten op technologie, talent en tolerantie. Daarnaast is vrijheid belangrijk. Creativiteit gaat gepaard met vrijheid.

De heer Stefaan De Clerck: We kunnen perfect inzetten om technologie, talent en tolerantie en toch niet in een creatieve economie terechtkomen.

De heer Lorin Parys: We hebben bestudeerd welke factoren belangrijk zijn om bijvoorbeeld in een stad of in een regio tot een creatieve economie te komen. Er zijn heel wat harde locatiefactoren. Dat zijn zaken die we niet als verworven mogen beschouwen. Is er plaats voor deze activiteiten? Genk heeft ruimte

geschapen voor mensen die actief zijn in een creatieve sector. Hetzelfde geldt voor het algemene ondernemingsklimaat. Worden de belastingen als heel hoog ervaren? Worden ze als rechtvaardig ervaren? Dat is niet alleen voor de culturele sector belangrijk maar voor de hele creatieve economie.

Naast de harde zijn er een hele reeks zachte factoren waarop de overheid ook kan inspelen om een maximale groei te creëren. Ik geef enkele voorbeelden van zachte factoren: mensen moeten zich veilig voelen, aangenaam kunnen wonen. De vraag of men hier goed kan tafelen bepaalt ook de beslissing om zich in Vlaanderen te vestigen. Is er cultuur? Is er diversiteit? Mogen meningen botsen met elkaar en leidt dat tot iets mooier of beter? De overheid kan gemakkelijk publieke ruimte creëren waar verschillende meningen elkaar kunnen ontmoeten.

Technologie is een harde factor. Innovatie is al te vaak vereenzelvigd met de hoeveelheid technologische producten of investeringen. Op dat vlak kunnen wij ons niet langer onderscheiden van India of China. We kunnen ons wel onderscheiden door iets anders te doen met die technologie. Technologie is maar een middel om het verschil te maken in de economie. De overheid heeft genoeg hefbomen om te vermijden dat innovatie beperkt wordt tot technologie.

Het is ook belangrijk dat iedereen betrokken is. Samen met de VRT zullen wij bijvoorbeeld dit najaar het programma 'De Bedenkers' maken. We hebben alle Vlamingen opgeroepen creatieve ideeën op te sturen. Na vier weken hebben we al 2000 inzendingen ontvangen. Er is een onderstroom in Vlaanderen. We moeten die stimuleren en ruimte geven.

De heer Xavier Troussard: Het klopt dat de volledige economie op lange termijn moet overstappen van een kenniseconomie op een creatieve economie. Dat is de uitdaging. Daaruit zal Europa in de toekomst zijn concurrentiekracht halen. Alle sociale uitdagingen waarvoor we staan, zullen we eveneens op een creatieve manier moeten aanpakken. We moeten evolueren naar een creatieve welvaartseconomie om tot een duurzame ontwikkeling te komen.

We merken wel dat het voor een aantal specifieke sectoren makkelijker is om creativiteit vorm te geven in de industriële processen. Daarom richten we ons op dit ogenblik op een aantal specifieke sectoren. Het is belangrijk dat we ons op die sectoren richten omdat het belangrijk is om te weten hoe dit proces precies verloopt zodat we het later kunnen voeden. Daar zijn we nog niet. Op dit ogenblik analyseren we enkele casestudy's in steden, regio's of staten om na te gaan welke omgeving bepalend is voor de evolutie. Het is niet zo dat regeringen deel moeten worden van de creatieve sector. Regeringen moeten begrijpen welk kader bepalend is voor de creatieve economie. We moeten uitzoeken welke vakken en niveaus essentieel zijn om na te denken over de rol van de overheid.

Het eerste niveau is uiteraard het onderwijs. Creativiteit veronderstelt een nieuwe hersenactiviteit. Nu ligt de nadruk op het rationele. Creativiteit is gebaseerd op de andere helft van ons brein. We weten nog niet hoe we dat een plaats kunnen geven in ons formeel en niet-formeel onderwijs. Samenwerken met de creatieve sector is volgens ons een manier om creativiteit ingang te laten vinden in ons onderwijssysteem. We moeten daar werk van maken. Het moet een deel worden van de sleutelcompetenties. Creativiteit wordt een vaardigheid die overal nodig is.

Het tweede element is het regelgevende kader. Er is al verwezen naar de belastingen. Een van de belangrijke aspecten is het auteursrecht. Hoe zullen we het auteursrecht gebruiken of beschermen? Welke beperkingen zijn er? Welke evenwichten moeten we in het oog houden? Een ander belangrijk aspect in het regelgevende kader is de toegang tot risicokapitaal. Het gaat hier om kleine zaken en starters. Voor hen komt het erop aan banken te overtuigen die zich niet kunnen uitspreken over hun businessplannen. We moeten kennis verzamelen die gebruikt kan worden om businessplannen te evalueren.

Het derde element is de vraag welke omgeving de zogenaamde creatieve klasse aantrekt. Investeringen in de traditionele culturele sectoren spelen daar een belangrijke rol in. Een stad die niet investeert in kwaliteitsvolle architectuur, culturele instellingen, diversiteit, tolerantie enzovoort zal de creatieve klasse nooit overtuigen.

Het vierde element is de vraag hoe we de nieuwe creatieve gemeenschap beter zouden kunnen voeden. De vraag is hoe we creatieve mensen, bankiers, ICT-specialisten en onderzoekers kunnen samenbrengen en samen laten werken. Hoe kunnen we op lokaal niveau voor het gepaste milieu zorgen? Dat weten we nog niet, maar we gaan op zoek naar modellen.

Is creativiteit een goed instrument om de rijkdom van onze diversiteit te delen? Cultuur leidt vaker tot conflicten dan tot begrip. Investeren in cultuur om een positieve rol te spelen in de sociale integratie is weldegelijk nodig. Als we de culturele actoren vrij laten handelen, veroorzaken ze een ware uitwisse-

ling van waarden. Ze laten toe ervaringen te delen. Ze maken het ons mogelijk te ontdekken wat we precies gemeenschappelijk hebben. Eerder dan wat ons onderscheidt. Ik had het dus niet over de rol van cultuur in het algemeen.

De heer Stefaan De Clerck: Welke stappen plant de Europese Commissie om dit te implementeren? Wat is de strategie en de timing van de Europese Commissie? Is er een link met de Europese programma's?

De heer Xavier Troussard: Ik kan deze vragen op verschillende niveaus beantwoorden. In de loop van de lente volgt een publicatie. We zullen dat zowel met de sector als met de lidstaten bespreken. Eind dit jaar kunnen de lidstaten zo gemeenschappelijke doelstellingen goedkeuren. Tegelijk zal beslist worden samen te werken en de inspanningen te coördineren. Er zal geregeld verslag uitgebracht worden van de vooruitgang.

De Europese Commissie zal erop toezien dat deze items ook aan bod komen in andere beleidsopties. We zullen nader samenwerken met de structuurfondsen, regionale en sociale fondsen. We zullen nagaan hoe we beter de 'best practices' kunnen uitwisselen. De Europese Commissie beslist echter niet alleen waarin geïnvesteerd zal worden. Er moet nauw worden samengewerkt met de lidstaten en met de lokale bestuurders. We moeten nagaan welke investeringen zowel de cohesiedoelstellingen ten goede komen als de doelstellingen van de culturele en creatieve sector.

IV. UITEENZETTING DOOR MEVROUW ILONA KISH, SECRETARIS-GENERAAL VAN HET 'EUROPEAN FORUM FOR ARTS AND HERITAGE'

Mevrouw Ilona Kish: Ik vertegenwoordig het 'European Forum for Arts and Heritage', het enige multidisciplinaire kunstplatform in Europa. We zijn een onafhankelijke ngo die voor een kritisch en politiek betrokken platform zorgt voor culturele organisaties en associaties. Binnen de EU zijn wij advocaat en lobbyist van de kust- en cultuursector.

Bij de voorbereiding van deze uiteenzetting heb ik bij Vlaamse collega's nadere informatie gevraagd. Ik concentreer me immers voornamelijk op Europese initiatieven. Het is duidelijk dat CultuurInvest sterk naar voren komt. We kunnen evenmin naast Vlaanderens internationale culturele reputatie kijken. Ik had het over de Antwerpse modesector kunnen hebben. We hoeven het niet te hebben over de erkenning die de creatieve economie geniet op regeringsniveau.

Ik zal het hebben over de vragen die we onszelf stelden toen we onze houding bepaalden ten aanzien van de EU-studie over Economy of Culture. De ministerraad buigt zich op dit ogenblik over deze studie. Elke lidstaat zal een politiek antwoord moeten geven op deze studie. Dat is gisteren voorbereid in het comité voor culturele zaken, een werkgroep van de ministerraad. Wij zullen er ook een antwoord op formuleren.

Wat in ons opkomt, is nagaan hoe de waarde van cultuur wordt ingeschat door de overheid en de maatschappij. De onderzoeker François Matarasso zegde onlangs op een symposium: "In the past 25 years, the arts have increasingly been seen (and seen themselves) as part of what is now called the creative economy, so that past distinctions between art and entertainment appear old-fashioned or elitist. Artists who disdained or actively opposed commercial values have been largely, but not exclusively, followed by a generation who relish economic success almost as much as critical esteem. At the same time, different priorities have led others to develop new practices based on social engagement that challenge authority (in every sense) and conventional distinctions between artist and audience."

Ik was blij toen de vertegenwoordiger van de Europese Commissie het had over de culturele welvaartseconomie. Ik had deze term nooit eerder gehoord. De sociale impact van economische ontwikkeling is fundamenteel. We moeten de link leggen met de notie van de intrinsieke waarde van cultuur. Daarmee bedoelen we niet kunst omwille van de kunst. We moeten de sociale waarde van kunst beschouwen in termen van de relatie tussen het individu en het artistieke product. Ongeacht om welk artistiek product het precies gaat.

De tweede waarde is een instrumentele waarde. Volgens mij wordt op dit punt vaak een beroep gedaan op de beleidsmakers. De instrumentele waarde van cultuur wordt op regeringsniveau vaak gezien als economische motor, maatschappijvormend enzovoort. Wat we ons moeten afvragen is of we kunnen nagaan waar cultuur mensen bijeenbrengt of onderscheidt. Waar zorgt cultuur voor cohesie? Waar vernietigt cultuur de gemeenschap? Welke rol moet de overheid spelen in het promoten van diversiteit binnen de creatieve economie? We moeten dat op verschillende productieniveaus nagaan.

Cultuur heeft ook een institutionele waarde. Het is fundamenteel om na te gaan welke rol de culturele instellingen moeten spelen in de 21ste eeuw. Ze worden vaak gesubsidieerd. Hoe kunnen ze de behoef-

ten van de culturele sector helpen leningen? Zeker nu de culturele sector meer en meer wordt gedomineerd door de commerciële markt. Welke plaats hebben onafhankelijke artiesten in al deze instellingen? Welke rol verdienen de amateurkunsten? Ik denk daarbij aan bloggers, You Tube enzovoort.

Er is nog heel wat werk om de waarde van cultuur precies in te schatten. De driehoek van de intrinsieke, de instrumentele en de institutionele waarde werd ontwikkeld door John Holden van de denktank Demos. Het is een interessant idee.

Wij hebben geen antwoord op alle vragen. Onze maatschappij wordt steeds complexer. Kunst zou moeten nadenken over onze diversiteit en over onze complexe maatschappij. De economische impact van kunst is niet de enige waarde. Dat is al erkend. Ik zit in een paradox. Kunst heeft jaren geijverd voor de erkenning van zijn economische waarde. Er worden veel studies gepubliceerd over de economische impact van kunst. We hopen dat de Europese Commissie erin slaagt een en ander te coördineren op Europees niveau. In die zin zijn wij tevreden met deze studie. De rol van de creatieve mensen en artiesten is hier al duidelijk benadrukt.

Over ideeën en innovatie in de brede betekenis van het woord heeft men het hier nog niet gehad. Het verrast me ook dat niemand het over wetenschap heeft gehad. Het volstaat te verwijzen naar Leonardo Da Vinci. Kunst en wetenschap staan dicht bij elkaar vanuit een innovatief standpunt. De Europese Unie heeft heel wat onderzoek verricht naar technologie en innovatie.

Er is al verwezen naar Richard Florida en zijn 'Rise of the Creative Class'. We moeten dat model overdragen op Europa. De Europese structuur, economie en geschiedenis verschillen echter grondig van de Amerikaanse. Het Verenigd Koninkrijk ontwikkelt zijn creatieve economie naar Amerikaans model. De rol van de overheid is instrumenteel. Dat alles heeft in het Verenigd Koninkrijk tot ernstige sociale gevolgen geleid. Het Verenigd Koninkrijk slaagt er goed in zijn bloeiende economie en de rol van de culturele industrie daarin uit te dragen. Er zijn echter sociale gevolgen. De kloof tussen rijk en arm wordt groter. Dat is in de Verenigde Staten ook het geval. We moeten grondig nadenken over het Europese model als antwoord op globalisering en de postindustriële economie.

Ik heb nog niet veel gezegd over Europa. Ik heb een aantal bedenkingen bij de studie over The Economy of Culture in Europe, die ik in een brede Europese context wil plaatsen. Dit rapport verschijnt op een ogenblik dat de EU in een soort crisis verkeert. Europa moet zichzelf als het ware heruitvinden en het hart van zijn inwoners heroveren. Er zijn een aantal voorbeelden van heel succesvolle Europese maatregelen. Ik denk aan de invoering van de euro. De uitbreiding van de Unie is behoorlijk vlot verlopen. Daartegenover staat echter het feit dat de Unie zijn eigen grondwet nog steeds niet heeft kunnen aannemen. De instellingen moeten dringend hervormd. In veel EU-lidstaten overheerst het rechtse populisme en de EU vindt daar geen gepast antwoord op.

Het komt er eigenlijk op neer dat de EU zijn onderdanen niets te vertellen heeft. De EU slaagt er niet in een toekomstmodel uit te tekenen waar iedereen zich in herkent. De Lissabondoelstellingen zijn op dit ogenblik van kapitaal belang. Het ultieme doel is om van Europa de meest competitieve economie ter wereld te maken tegen 2010. Iedereen weet dat zulks niet eenvoudig zal zijn. De sociale sector strijdt voor de sociale cohesie van de Lissabondoelstellingen. Ik moet er echter op wijzen dat cultuur, kunst en creativiteit helemaal niet voorkomen in de Lissabondoelstellingen. De Lissabon-raad komt over twee weken samen. In geen enkel besluit zal naar dit rapport verwezen worden. Ondanks moedige inspanningen. Er is nu eenmaal een kloof tussen ambitie en realiteit. Wat we nodig hebben, is meer politieke wil in de lidstaten.

De staats- en regeringsleden van de 27 lidstaten komen op 25 maart 2007 samen in Berlijn om er een verklaring te tekenen naar aanleiding van de vijftigste verjaardag van de verdragen van Rome. Vijftig jaar geleden beslisten zes ministers van Buitenlandse Zaken over de toekomst van Europa. Vandaag moet een en ander anders. Toen ging het over kolen en staal. Nu zou het om solidariteit en collectieve verantwoordelijkheid moeten gaan. Ik denk niet dat we verwijzingen zullen terugvinden naar diversiteit, culturele creativiteit of de rol van creativiteit in de toekomstige Europese economie. We mogen deze kloof niet uit het oog verliezen. Cultuur wordt volledig bepaald door subsidiariteit: de wil van de lidstaten is allesbepalend. Elke regering draagt dus verantwoordelijkheid.

Vanuit ons standpunt is de aanpak van de Europese Commissie nogal instrumenteel in termen van wat cultuur en kunst kunnen betekenen voor het Europese project. We verwelkomen de erkenning van kunst, cultuur en de creatieve economie als motor van sociale en economische ontwikkeling in Europa.

Toch is er geen eenvoudig antwoord op veel maatschappelijke uitdagingen waarmee Europa geconfronteerd wordt. Artiesten en de creatieve gemeenschap zijn vast en zeker een bron van inventieve capaciteit. Daarin investeren – volgens mij een taak van de overheid – is fundamenteel. Creativiteit is het complexe evenwicht tussen waarden. We moeten streven naar een algemene erkenning van het culturele kapitaal dat wordt gegenereerd.

Ik heb de indruk dat Vlaanderen een ongelofelijk dynamische en open houding aanneemt ten aanzien van deze vragen. Vlaanderen als merk is creatief, jong en dynamisch. Het is bovendien heel zichtbaar op internationaal niveau. Ik hoop dat Vlaanderen even dynamisch optreedt op politiek vlak.

V. UITEENZETTING DOOR DE HEER HUGO DE GREEF, SECRETARIS-GENERAAL VAN EUROPEAN FESTIVALS ASSOCIATION

De heer Hugo De Greef: De Europese Commissie heeft met deze studie een heel goed werk afgeleverd. We mogen er best blij mee zijn. Zoals mevrouw Kish al zegde: het is niets nieuws. Er zijn de voorbije decennia veel studies gemaakt over de impact van cultuur op economie, over de economische waarde van cultuur enzovoort. We zitten op nationaal, Europees en internationaal niveau nog altijd in de studiefase. Ik denk dat we daarmee nu mogen stoppen en ons moeten afvragen wat we ermee willen aanvangen. Welke gevolgen kunnen we trekken uit al deze studies? In dit opzicht is dit platform al interessant.

Het interessante aan The Economy of Culture in Europe is dat het over de hele Europese Unie gaat. Heel Europa is onderzocht. De resultaten kenden we al uit afzonderlijke studies. Twintig jaar geleden maakte de universiteit van Antwerpen een studie over het economische effect van de kunstensector in Amsterdam. Dat werd vergeleken met de economische betekenis van de Amsterdamse haven. Men kwam tot een vergelijkbaar resultaat. De bevindingen waren er al maar de kracht van deze studie is dat ze op Europees niveau is uitgevoerd met de bedoeling om de resultaten te laten implementeren door de Europese instellingen.

We weten nu dat cultuur, creativiteit en de culturele industrie tot economische resultaten leiden. We moeten tegelijk sterk de nadruk leggen op de sociale en humanistische dimensie van cultuur. Cultuur kan een samenleving verbeteren en aangenaam maken. Maar cultuur kan ook op zichzelf waardevol zijn. We mogen nooit vergeten dat cultuur op zich een authentiek product is. Het heeft op zichzelf al iets te vertellen. Vandaag gaat men er al te vaak van uit dat cultuur ten dienste staat van iets anders. We mogen cultuur en culturele producten niet afwegen op hun vermarktbaarheid.

Om de discussie efficiënt te laten verlopen is het niet onbelangrijk om het terrein af te bakenen. De studie van de Europese Commissie beslaat een onvoorstelbaar breed terrein. Flanders District of Creativity concentreert zich bijvoorbeeld op een veel kleiner domein. We moeten goed weten waarover we praten en binnen welke context we dat doen. Creativiteit zorgt uiteraard voor meerwaarde in de hele samenleving. Een leerkracht die creatief te werk gaat is een meerwaarde voor ons onderwijs. De vraag is hoe we dat politiek kunnen duiden. Een fragiele dansvoorstelling is totaal verschillend van een concert van de Rolling Stones, maar beide hebben hetzelfde belang binnen een samenleving. Het zou jammer zijn mocht de economische concentratie het cultuurbeleid verantwoorden. We moeten dat onderscheid maken en mogen ons er niet door laten verwarren.

In het Verdrag van Maastricht besteedde Europa voor het eerst aandacht aan cultuur. De teksten over cultuur in het ontwerp van Europese grondwet zijn dezelfde als in het Verdrag van Maastricht. Op vijftien jaar tijd zijn deze teksten dus niet geëvolueerd. Artikel 151 in het ontwerp van de grondwet stelt: “The community shall take culture aspects into account in its actions under other provisions of the Treaty.” Dat betekent dat cultuur in om het even welke beslissing in overweging genomen moet worden. In de culturele wereld wordt daar nogal vaak naar verwezen. Het project Wiels in Brussel wordt betaald met middelen die het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft gekregen van Europa om stedelijke gebieden te renoveren en opnieuw dynamisch te maken. Er wordt dus niet van culturele budgetten gebruikgemaakt maar van budgetten voor stadsrenovatie. Dat is volgens mij niet onbelangrijk.

Mevrouw Kish was nogal enthousiast over Vlaanderen. Ik ben het volledig met haar eens. We mogen absoluut niet klagen in Vlaanderen. Ons cultuurbeleid en de resultaten ervan zijn in een Europese context vrij uitzonderlijk. Ik stel wel vast dat Vlaanderen geen partner is in de Europese discussie. Dat is jammer want we hebben ervaring, kennis en resultaat. We hebben de mogelijkheid om mee te praten. Ik vind dat we moeten zoeken naar ruimte en mogelijkheden om deel te nemen aan dat debat.

De studie haalt enkele landen aan die goede resultaten boeken. Denemarken op filmgebied en Finland op het vlak van de hedendaagse muziek. Dat is zo omdat zij binnen de industrie consequenties getrokken hebben op basis van talenten en kunstenaars. Denemarken had ten eerste een generatie goede filmmakers. Die filmmakers hebben ten tweede prachtige producten gemaakt. Die filmmakers hebben ten derde een kader gekregen dat toeliet hun producten te vermarkten met respect voor hun kunstenaarsschap.

Een goed resultaat boeken met een cultureel-industrieel beleid is onmogelijk zonder goed cultuurbeleid. Beide gaan samen. Beide staan los van elkaar bij de implementatie, maar zijn wel voorwaarde van elkaar.

VI. UITEENZETTING DOOR DE HEER STEF CONINX, DIRECTEUR MUZIEKCENTRUM VLAANDEREN VZW

De heer Stef Coninx: Ik ben heel blij dat deze studie er is. Ik ben er echter niet van overtuigd dat er ondertussen al voldoende studiemateriaal is. Ik heb bijvoorbeeld geen weet van andere studies over de muzieksector dan degene waaraan wordt gewerkt.

Ik heb het geluk hier iets te mogen zeggen namens de muzieksector. Ik vraag me vaak af waarom de muziek eruit gepikt wordt. Wellicht omdat muziek sexy is: over muziek spreken is nu eenmaal interessanter dan bijvoorbeeld over de productie van aluminiumprofielen. Dat zegt ook iets over de manier waarop het gepercipieerd wordt. Muziek is overal aanwezig. Het maakt wezenlijk deel uit van ons dagelijks leven. Mensen kunnen zich nauwelijks een leven zonder muziek voorstellen. Toch blijkt snel dat weinig of niets geweten is over de sector. Zelfs het Nationaal Instituut voor de Statistiek kan me niet zeggen hoeveel mensen in de muzieksector werken. Het onderzoek daarnaar mag niet worden stopgezet.

Het beleid moet de muzieksector eindelijk eens ernstig nemen. Ierland heeft in 2002 al een studie gedaan naar de economische betekenis van de Ierse muziekindustrie. Tegelijk verscheen een strategisch plan voor de ontwikkeling van de muziekindustrie in Ierland. Op de Ierse euro staat een harp; het symbool van Guinness is ook een harp; op de vleugels van een Ryanair-vliegtuig staat ook een harp… Wie aan Ierland denkt, denkt aan groene weiden, schapen en muziek. Het is een goede manier van omgaan met bepaalde elementen uit je cultuur. Het is een manier om die elementen positief te integreren. Het toont ook aan hoe de muzieksector er wel ernstig wordt genomen.

Wat de heer De Greef zegde over de Vlaamse aanwezigheid in Europa, geldt zeker ook voor de muzieksector. Ik wil nog eens benadrukken dat de economische kant maar één aspect is. Er is ook een sociale dimensie, maar het gaat zelfs nog veel verder: muziek heeft ook een educatief, een fiscaal, een juridisch aspect en is in die zin een verantwoordelijkheid van de hele regering.

Wij moeten waakzaam zijn voor de gevolgen die de vermarkting en de digitalisering kunnen hebben voor de culturele diversiteit. Pleiten voor creativiteit en vrijheid is heel mooi, maar onder druk van bepaalde belangenbehartigers willen sommigen verwachte Europese richtlijnen, bijvoorbeeld het copyright juist verstrengen of het ondersteunen van cultuur beperken, wat naar mijn aanvoelen een ernstige bedreiging is voor de diversiteit. In deze commissie kwamen beheersvennootschappen als Sabam, Uradex, Auvibel en Reprobel al vaker ter sprake. Zij maken het leven van de cultuurliefhebber en de consument bijzonder moeilijk en soms zelfs dat van de artiesten. We moeten daar rekening mee houden. De economie mag niet ten koste van vrijheid en creativiteit gaan.

Welke rol kan de overheid op zich nemen? De muziekindustrie is gebouwd op de accidentele uitvinding van een antwoordapparaat, dat uiteindelijk ook toeliet om muziek te beluisteren op een andere plaats dan waar zij werd gemaakt, nadat er eeuwenlang enkel een direct contact was geweest tussen de artiest, componist of uitvoerder, en zijn publiek. De bedrijven in de sector vechten vandaag voor de instandhouding van de businessmodellen waarmee ze jaren veel geld hebben verdiend,maar dankzij de snelle technologische evolutie komt via het internet plots de mogelijkheid terug voor een rechtstreekse communicatie tussen artiest en publiek. Noch het bedrijfsleven noch de overheid konden de snelheid van die ontwikkeling volgen. In Nederland is dat blijkbaar beter gelukt: bij de Centrale Discotheek in Rotterdam kan men bijvoorbeeld van thuis uit al gratis downloads ontlenen: www.digileen.nl.

De overheid moet in die context haar rol herdenken, bijvoorbeeld m.b.t. het beleid voor de bibliotheken: moeten die in de plaats van bijvoorbeeld zoveel exemplaren van de Da Vinci Code aan te bieden zich niet veeleer toeleggen op die zaken die het vermarktingsproces niet hebben gehaald en door hun korte leven slechts moeilijk verkrijgbaar zijn?

Diezelfde overheid moet ook nadenken hoe ze daar op het vlak van de eigen culturele identiteit – en het erfgoed in het bijzonder – mee omgaat. Zo is wat muziek betreft wellicht minder dan de helft van de

opnames van onze componisten die – ook met financiële ondersteuning van onze overheid – op vinyl werden uitgebracht, later nog op cd verschenen. In het digitale tijdperk dreigt nu opnieuw hetzelfde te gebeuren. Op i-tunes vindt men voornamelijk de commercieel interessante dingen: dus de muziek die verkoopt. Op die manier dreigen we op zeer korte tijd een stuk van ons eigen repertoire te verliezen. Ook over de rol van de media moet in dat verband worden nagedacht. Ik noem in dat verband het cultuurkanaal, dat er al dan niet komt.

Ik sluit me aan bij de vorige sprekers en wil niet in detail op de studie ingaan, maar wat meer tijd overlaten voor discussie. Misschien slechts enkele opmerkingen:

Er is niet zoveel verschil tussen de Europese en de Vlaamse muziekmarkt: de majors heersen. Er zijn wel op het Europese vlak een paar interessante dingen te signaleren. In Duitsland blijkt bijvoorbeeld dat het meeste geld niet gespendeerd wordt aan pop en rock maar aan musical en opera.

VII. VRAGEN VAN DE COMMISSIELEDEN EN ANTWOORD VAN DE SPREKERS

De heer Stefaan De Clerck: Ik noteer met genoegen dat Europa naar Vlaanderen kijkt, maar ook het omgekeerde is nodig. Het is goed dat de rol van de kunstenaar meer in beeld komt in de discussie. Wij moeten hieruit een culturele politiek distilleren met een lokale, regionale en internationale ambitie. Ik begrijp dat Vlaanderen op dat vlak thans onvoldoende aanwezig is in Europa. Onze cultuuradministratie heeft een te zwakke internationale poot.

De heer Hugo De Greef: De administratie Cultuur heeft een internationale divisie met twee mensen, maar het klopt dat Vlaanderen niet deelneemt aan het debat. Op pagina 218 suggereert de voorliggende studie de oprichting van een nieuwe entiteit die de resultaten horizontaal moet implementeren, een taskforce binnen de Europese Commissie, naar analogie met wat al bestaat in Denemarken, Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Het parlement zou de installatie in Vlaanderen van iets soortgelijks kunnen ter sprake brengen. Die Vlaamse taskforce zou kunnen participeren aan de creatieve taskforce op Europees niveau, als die er komt.

De heer Stef Coninx: Twee weken geleden lanceerde Europees Commissaris voor Cultuur Jan Figel andermaal een oproep tot structurele dialoog. Volgens mij was dit ook een oproep naar de nationale overheden om met hun sectoren te praten. Uit de studie blijkt dat de muzieksector van even groot belang is als andere, maar het verschil is dat die andere sectoren, zoals bijvoorbeeld de landbouwsector, altijd zeer goed georganiseerd waren. De politiek heeft zich daar dan ook altijd ernstig mee bezig gehouden. Er is inmiddels een akkoord met de minister van Cultuur om vanaf 2007 met alle belangenbehartigers in de muzieksector te overleggen. Ook ten aanzien van het kabinet van mevrouw Moerman werden de eerste stappen gezet om in Economie en Buitenlandse Handel de muzieksector zoals andere sectoren te behandelen. Pas dan kan men de schaal van dat overleg vergroten naar Europees niveau. Het zou m.i. een foute beweging zijn om een en ander top-down te bespreken.

De heer Jo Vermeulen: Mevrouw Kish sprak over de creativiteit als corebusiness. Bestaat niet het gevaar in een sterk groeiende sector dat de artistieke creatie wordt ondergesneeuwd door alles wat eromheen komt? Hoeveel blijft er met andere woorden over voor de artiest nadat de overhead, de cultuurfunctionarissen en de onderzoekers zijn betaald?

Misschien kan het culturele denkspoor juist een nieuwe samenwerking tot stand brengen in het Europa dat in crisis verkeert.

Waarop is het gejuich over Vlaanderen gebaseerd, op de aanwezigheid van wereldvermaarde artiesten, het cultuurbeleid of de diversiteit van de artistieke disciplines?

Bedoelt men met de geweldige buitenlandse investeringen in musical en opera de privésector of de overheid?

De heer Stef Coninx: Het gaat om de uitgaven door het publiek.

Mevrouw Ilona Kish: Artistieke creatie heeft diverse uitdrukkingsvormen, die een continuüm vormen. Zij kan moeilijk geïsoleerd worden. We moeten elitaire of hiërarchische waarden vermijden over wat zuivere of hoge kunst is. De vraag naar vrijheid van expressie en de verschillende vormen daarvan is uiterst belangrijk. De voertuigen voor die expressie zijn dramatisch geëvalueerd en vermenigvuldigd en daarop reageert de creatieve industrie. Ik zie dat niet als een gevaar. Volgens mij vormen de globalisering en de op consumptie gerichte markeconomie een ander soort gevaar.

Het is belangrijk om een nieuwe, andere taal te vinden voor het belang van cultuur in Europa. Wij zijn

instinctief sterk op onze hoede voor slogans over gemeenschappelijke of gedeelde Europese waarden en cultuur. Cultuur en kunst zijn fundamenteel lokaal ontstaan, in een traditie en een geschiedenis. Als artistieke sector moeten we daarom een verhaal vertellen van diversiteit, veelvuldige invloeden, artistieke mobiliteit en interculturele competentie. Het gaat niet zozeer om één identiteit maar om het vermogen tot uitwisselen en delen. Een moderne identiteit is veelzijdig: men is bijvoorbeeld Vlaming, vrouw, zwart enzovoort.

Mijn uitspraken over Vlaanderen als goede gefinancierde en bloeiende culturele gemeenschap die zichzelf erg goed exporteert, waren het product van een persoonlijke perceptie. Ik woon hier, al reis ik voortdurend door Europa. Vlaanderen is ook goed in het marketen van zijn culturele exportproducten als dans en design. Ik heb geen gegevens om dit te ondersteunen, maar een interessant werkinstrument is de 'Compendium of Cultural Policies', een gegevensbank van onderzoeksresultaten en analyses van cultuurpolitiek in alle Europese landen, waarin ook rekening wordt gehouden met specifieke variaties zoals de gemeenschappen in België. Maar er zijn onvoldoende vergelijkbare gegevens voor het ogenblik over 'goede' of 'slechte' cultuurpolitiek. Ook mijn ervaringen met het internationale departement van de administratie Cultuur zijn voorbeeldig inzake openheid, betrokkenheid en bereidheid tot dialoog. Vlaanderen is inderdaad een kleine regio, maar dat hoeft niet beperkend te werken op zijn voortrekkersrol.

De heer Stefaan De Clerck: Ik sluit mij aan bij de oproep van collega Vermeulen om het Europa van de culturen als oplossing te zoeken voor de crisis in Europa. Ik doe mee. Doel is niet dat wij een Europese cultuurpolitiek opgelegd krijgen, want dat is tegen de subsidiariteit, maar de rijkdom van de cultuur is ook de rijkdom van Europa. We moeten op dat punt assertiever zijn. Voor cultuur als drager van een gemeenschappelijk project is volgens mij een meerderheid te vinden in Europa.

De heer Hugo De Greef: We staan inderdaad op een keerpunt in het denken over cultuur in Europa. In november 2004 deed Baroso bij zijn aantreden een fameuze uitspraak over de hiërarchie der waarden. Cultuur schatte hij hoger in dan economie. Als de voorzitter van de Europese Commissie dat zegt en herhaalt, is dat alvast een keerpunt in het denken.

Ilona Kish heeft gelijk als ze zegt dat de kwaliteiten van Vlaanderen op dit vlak uniek zijn. Dat stelt men vast als men reist. Veel voorbeelden hebben te maken met de aanwezige talenten maar ook met de wijze waarop het veld zelf zich verkoopt in het buitenland. Zo hebben wij een vertaalbeleid, maar het is onvoldoende om een Italiaanse of Duitse uitgever te subsidiëren om bijvoorbeeld Stefan Hertmans te vertalen. Er is ook steun, distributie en promotie nodig. Ik ben heel blij met de politiek van culturele industrie, maar ook die heeft een Europese dimensie nodig inzake investeringen en commerciële allianties, want Vlaanderen is te klein. Europa is daar de sleutel, ook voor de film bijvoorbeeld.

De heer Stef Coninx: Ik vraag andermaal om meer aandacht en opvolging op Europees niveau. De Europese film, hoe interessant ook, bestaat niet als industrie. Af en toe draait in de bioscopen een Duitse of Deense film, de rest is Hollywood. Ook in andere sectoren dreigt dat dus opnieuw te gebeuren. De rijkdom van Europa is juist zijn diversiteit, maar de economie eist een eengemaakte markt. We moeten zeer waakzaam blijven voor wat op dit vlak beslist wordt in de WTO, anders zijn de gevolgen nefast. In de muziek is het al zover: de eerste twintig best verkopende artiesten in de wereld zitten allemaal bij de vier majors. In Europa hebben twee van deze majors (Universal en Emi) samen reeds meer dan 60% van de markt in handen.

De voorzitter: Precies vanuit de bezorgdheid om de beperkte aandacht in Vlaanderen voor Europa, organiseerden wij deze hoorzitting. Het Vlaams Parlement heeft inmiddels ook een dienst Europa, onder leiding van de hier aanwezige heer Bergen. Het besef leeft dus, maar dan voor alle sectoren.

Ik dank de sprekers voor hun interessante bijdrage aan deze hoorzitting.

De verslaggever, *De voorzitter,*

Stefaan DE CLERCK Dany VANDENBOSSCHE